

Система забезпечення житлом військовослужбовців Міністерства оборони і Збройних Сил України: сучасний стан і перспективи розвитку

Housing Provision System for Service Members of the Ministry of Defense and the Armed Forces of Ukraine: Current State and Development Prospects

Тарас Череватий

кандидат військових наук, начальник кафедри оборонного менеджменту, e-mail: cherevatiy_taras@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0866-295X>

Taras Cherevatyi

Candidate of Military Sciences, Head of the Department of Defence Management, e-mail: cherevatiy_taras@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0866-295X>

Національний університет оборони України, Київ, Україна

National Defense University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Received: April 2, 2026 | Revised: April 19, 2026 | Accepted: April 30, 2026

УДК 355.63:332.8:351.711

DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2026.16.2.31>

Мета роботи. Системний аналіз існуючих механізмів забезпечення житлом військовослужбовців, виявлення ключових проблем, недоліків та ризиків, а також розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення цієї системи через впровадження сучасних інструментів, зокрема управлінських та цифрових.

Метод дослідження. У роботі застосовані методи системного і порівняльного аналізу, математичного моделювання, синтез та дедукція.

Результати дослідження. Надано рекомендації щодо цифровізації процесів забезпечення житлом військовослужбовців через створення єдиної електронної системи обліку забезпечення військовослужбовців житлом із особистими кабінетами тих, хто перебуває на квартирній черзі, та каталогом об'єктів (проектів). Запропонована удосконалена модель придбання житла із застосуванням електронної системи закупівель та нецінових критеріїв вибору перможця. Розроблено алгоритм впровадження портфельного підходу, що передбачає гнучке поєднання інвестиційних, ринкових, фінансових та сервісних інструментів залежно від потреб конкретного регіону.

Практична цінність дослідження. Застосування запропонованих інструментів дозволить Міністерству оборони України суттєво скоротити терміни отримання житла, забезпечити максимальну прозорість бюджетних витрат та мінімізувати суб'єктивні фактори під час організації і здійснення забезпечення житлом військовослужбовців. Результати дослідження можуть бути використані при розробці державних програм соціального захисту військовослужбовців та удосконалення відомчих нормативних актів з питань забезпечення житлом військовослужбовців складових сектору безпеки й оборони.

Тип статті: Науково-практична стаття.

Ключові слова: забезпечення житлом, військовослужбовці, Міністерство оборони України, закупівлі, портфельне управління, цифровізація.

Purpose: The primary objective of this study is a systemic analysis of existing housing provision mechanisms for service members, the identification of key challenges, deficiencies, and risks, as well as the development of scientifically grounded proposals for improving this system through the implementation of modern managerial and digital tools.

Method. This work employs methods of systemic and comparative analysis, mathematical modeling, synthesis, and deduction.

Findings. The article provides recommendations for the digitalization of housing provision processes for service members through the creation of a unified electronic accounting system. This system includes personal accounts for those on the housing waiting list and a catalog of objects (projects). An improved model for housing acquisition is proposed, utilizing the electronic procurement system and non-price criteria for winner selection. Furthermore, an algorithm for implementing a portfolio approach has been developed, involving a flexible combination of investment, market, financial, and service tools depending on the needs of a specific region.

Practical implications. The application of the proposed tools will allow the Ministry of Defense of Ukraine to significantly reduce housing wait times, ensure full transparency of budgetary expenditures, and minimize subjective factors in the organization and implementation of housing provision. The research findings can be utilized in developing state social protection programs for service members and improving departmental regulations regarding housing provision for the security and defense sector.

Paper type. Scientific and practical article.

Key words: Housing Provision, Military Personnel, Ministry of Defence of Ukraine, Procurement, Portfolio Management, Digitalization.

Вступ

Забезпечення житлом військовослужбовців є фундаментальною складовою соціальної політики держави, що прямо корелює з морально-психологічним станом особового складу та загальною обороноздатністю країни. Згідно зі статтею 47 Конституції України, держава

гарантує кожному право на житло, проте для громадян, які виконують конституційний обов'язок щодо захисту Вітчизни, ці гарантії мають особливе значення як форма компенсації за ризики, пов'язані з військовою службою.

В умовах правового режиму воєнного стану проблема житлового забезпечення набула критичної гостроти. Традиційні механізми управління житловим фондом, що базуються на застарілих нормах, які беруть свій початок ще з часів існування СРСР, виявилися малоефективними перед обличчям сучасних викликів: обмеженості бюджетних ресурсів та динамічної зміни потреб оборонного відомства. Статистичні дані свідчать про системну кризу: станом на серпень 2025 року на квартирному обліку перебувало понад 38,7 тисяч сімей, тоді як темпи реального забезпечення квартирами за останні півтора року склали менше 2 % від загальної потреби [1]. Такий стан справ вимагає негайної трансформації механізмів забезпечення військовослужбовців житлом, переходу від моделі "освоєння коштів" до моделі стратегічного управління ресурсами.

Огляд літератури

Питання соціального захисту військовослужбовців загалом та житлового забезпечення зокрема перебувають у центрі уваги багатьох науковців, політиків, громадських діячів і організацій.

Зокрема, зазначене питання досліджували такі науковці як Л. Зіняк, М. Ахметханов [5]; Л. Городнянська та Л. Цюкало [2]; А. Мельник [8]; В. Яворський [20, 21, 22]; І. Марко, Є. Марко і І. Чернишова [7] та інші.

У своїх наукових працях В. Яворським [20, 21, 22] детально досліджено сучасний стан житлового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України, здійснено його соціологічний аналіз, а також порівняльний аналіз систем забезпечення житлом військовослужбовців України та деяких країн НАТО (Канада, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії).

Правове регулювання інституту забезпечення житлом у контексті еволюції законодавства висвітлено у дослідженні А. Мельник [8]. Проблеми правового регулювання та закордонний досвід також ставали предметом вивчення Л. Зіняка та М. Ахметханова [5].

Л. Городнянською та Л. Цюкало у своїх наукових працях проаналізовано сутність фінансового механізму житлового забезпечення у Збройних Силах України, вказано на неефективність використання коштів у межах діючих програм і надано пропозиції щодо шляхів забезпечення житлом військовослужбовців [2].

І. Марко, Є. Марко і І. Чернишова досліджували питання забезпечення житлом військовослужбовців через призму вивчення зарубіжного досвіду забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців і, як один із шляхів покращення забезпечення соціального захисту військовослужбовців Збройних Сил України, запропоновано надання кредитів на житло або самого житла на пільгових умовах [7].

Попри значну кількість розробок, питання удосконалення процедур закупівлі житла, зокрема шляхом використання електронної системи закупівель, а також застосування нецінових критеріїв вибору переможця та цифровізації процесів, пов'язаних із забезпеченням військовослужбовців житлом, залишаються недостатньо вивченими. Крім того, поза увагою дослідників залишається питання впровадження портфельного підходу в механізми забезпечення житлом військовослужбовців.

Методологія дослідження

Дослідження базується на комплексному підході, що поєднує методи системного та порівняльного аналізу, математичного моделювання, наукової абстракції, синтезу та дедукції. Процес дослідження було реалізовано у чотири взаємопов'язані етапи.

На першому етапі було проведено критичний аналіз нормативно-правової бази, що регулює питання житлового забезпечення військовослужбовців. Матеріалами дослідження слугували: Конституція України, Закон України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”, постанови Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 № 147 і від 16.07.2011 № 715, накази Міністерства оборони України від 02.06.2014 № 346 і № 347, від 31.07.2018 № 380. За допомогою методу системно-структурного аналізу було декомпоновано чинний алгоритм придбання житла, що дозволило виявити ряд недоліків у діючій процедурі придбання житла.

Другий етап дослідження присвячений емпіричному аналізу стану житлової черги та ефективності використання бюджетних асигнувань. Експериментальною базою дослідження виступила система забезпечення житлом військовослужбовців Міністерства оборони та Збройних Сил України. Як вибіркочну сукупність даних було використано офіційну статистику Командування Сил логістики Збройних Сил України за 2024–2025 роки. Застосування статистичного методу та методу порівняння дозволило розрахувати коефіцієнт задоволення потреб (співвідношення кількості отриманих квартир до загальної кількості осіб у черзі), що стало підґрунтям для доведення гіпотези про неефективність чинної архітектури забезпечення.

На третьому етапі було застосовано метод порівняльного аналізу (компаративний підхід) для вивчення досвіду країн-членів ЄС та НАТО (зокрема модель вибору найбільш економічно вигідної пропозиції на основі підходу економічної ефективності) та моделі закупівлі соціального житла у Франції за критерієм “*valeur technique*” (технічна цінність). Це дозволило методом наукової абстракції виокремити найбільш релевантні інструменти для адаптації в українських реаліях.

Четвертий етап полягав у розробці пропозицій щодо модернізації механізмів забезпечення житлом військовослужбовців. Використано такі методи:

Економіко-математичне моделювання – для розробки інтегрального показника оцінки конкурсних пропозицій за принципом економічної ефективності з визначенням питомої ваги ціннових (70%) та нецінових (30 %) критеріїв.

Логічний синтез – для формування портфеля інструментів для забезпечення житлом військовослужбовців, що включає інвестиційний, ринковий, фінансовий та сервісний субпортфелі.

Метод графічної візуалізації — для ілюстрації існуючих механізмів забезпечення житлом військовослужбовців (Рис. 1), побудови алгоритму придбання житла на вторинному ринку та на умовах пайової участі (Рис. 2) та удосконаленої моделі забезпечення житлом військовослужбовців (Рис. 3).

Результати

Україна згідно з Конституцією України є соціальною, правовою державою (стаття 1); права і свободи людини і їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави (частина друга статті 3).

Статтею 47 Конституції України передбачено, що кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожен громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду.

Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону.

Крім того, Конституція України відокремлює певні категорії громадян України, що потребують додаткових гарантій соціального захисту з боку держави. До них, зокрема, належать громадяни, які відповідно до статті 17 Конституції України перебувають на службі у військових формуваннях та правоохоронних органах держави, забезпечуючи суверенітет і територіальну

цілісність України, її економічну та інформаційну безпеку, зокрема у Збройних Силах України [6].

Необхідність додаткових гарантій соціального захисту цієї категорії громадян як під час проходження служби, так і після її закінчення зумовлена насамперед тим, що їх служба пов'язана з ризиком для життя і здоров'я, підвищеними вимогами до дисципліни, професійної придатності, фахових, фізичних, вольових та інших якостей. Це повинно компенсуватися наявністю підвищених гарантій соціального захисту, тобто комплексу організаційно-правових економічних заходів, спрямованих на забезпечення добробуту саме цієї категорії громадян як під час проходження служби, так і після її закінчення.

Основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей визначає Закон України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”, який також встановлює єдину систему їх соціального та правового захисту, гарантує військовослужбовцям та членам їх сімей в економічній, соціальній, політичній сферах сприятливі умови для реалізації їх конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни та регулює відносини у цій галузі.

Відповідно до статті 12 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”, держава забезпечує військовослужбовців житлом або за їхнім бажанням грошовою компенсацією за належне їм для отримання житло відповідно до цього Закону та інших законів України [18].

Забезпечення житлом військовослужбовців є важливою соціальною гарантією та чинником кадрової стійкості сектору безпеки й оборони, що прямо впливає на мотивацію особового складу, ротаційну готовність військ і, відповідно, обороноздатність держави. При цьому, функціонування військових підрозділів в умовах правового режиму воєнного стану спричиняє збільшення обсягів та терміновості забезпечення потреб, висуває додаткові вимоги до оперативності процедур і підзвітності використання коштів.

Згідно з Інструкцією з організації забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України та членів їх сімей жилими приміщеннями, затвердженою наказом Міністерства оборони України від 31.07.2018 № 380, забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей житловими приміщеннями від Міністерства оборони України здійснюється за рахунок:

новозбудованого, вивільненого або придбаного житла;

надання грошової компенсації за належне для отримання жиле приміщення (за згодою військовослужбовця);

переобладнання нежилых приміщень фонду Міноборони у жилі (крім приміщень, розташованих на територіях, які використовуються за призначенням військовими частинами).

Забезпечення військовослужбовців Міністерства оборони України жилими приміщеннями здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України [10].

Відповідно до порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 року № 147 (далі – Порядок № 147) кошти, передбачені у державному бюджеті на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу спрямовуються на:

будівництво житла;

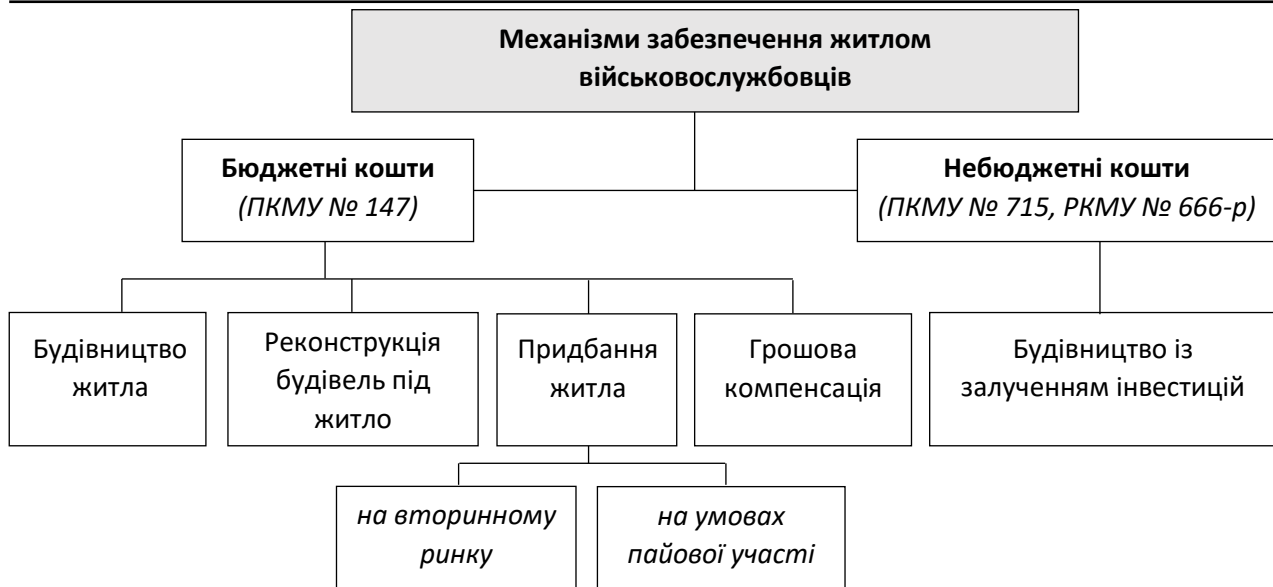
реконструкцію будівель (приміщень) під житло;

придбання житла на умовах пайової участі та на вторинному ринку;

надання військовослужбовцям та членам їх сімей грошової компенсації за належне їм для отримання жиле приміщення [12].

Крім того, постановою Кабінету Міністрів України від 6 липня 2011 року № 715 визначено порядок будівництва житла для військовослужбовців та членів їх сімей на земельних ділянках, що належать до земель оборони за рахунок небюджетних коштів.

Існуючі на сьогоднішній день механізми забезпечення житлом військовослужбовців наведені на рисунку 1.

Рисунок 1: Існуючі механізми забезпечення житлом військовослужбовців

Міністерства оборони і Збройних Сил України

Джерело: підготовлено автором за матеріалами [3, 12]

Чинна система забезпечення житлом військовослужбовців Міністерства оборони і Збройних Сил України загалом забезпечує виконання покладених на неї функцій. Водночас, вона має і ряд суттєвих недоліків та ризиків.

Так, негативно впливає на систему забезпечення житлом військовослужбовців фрагментований і непрозорий облік потреб і, відповідно, суб'єктивний розподіл коштів. Відсутність єдиного публічного реєстру черг із статусами, пріоритетами та історією рішень підриває довіру суспільства і не дозволяє оцінити справедливість розподілу коштів між відповідними механізмами забезпечення житлом військовослужбовців, об'єктами будівництва (реконструкції, придбання) житла, гарнізонами тощо.

Крім того, недосконалим є і механізм забезпечення житлом військовослужбовців шляхом придбання житла на вторинному ринку та на умовах пайової участі, яке здійснюється конкурсною комісією Міністерства оборони України, алгоритм роботи якої визначено Порядком № 147 та наказом Міністерства оборони України від 02.06.2014 №347 “Про затвердження Порядку роботи конкурсної комісії Міністерства оборони України з відбору пропозицій щодо закупівлі квартир на умовах пайової участі та на вторинному ринку в регіонах України”.

У відповідності до вищезазначених нормативно-правових актів, придбання житла на вторинному ринку та на умовах пайової участі здійснюється у наступному порядку:

публікація інформації про проведення конкурсу в засобах масової інформації та на офіційному веб-сайті Міністерства оборони України (не менш як за 10 днів до конкурсу);

подання учасниками конкурсу конкурсних пропозицій. Конкурсна пропозиція подається конкурсній комісії в запечатаному конверті;

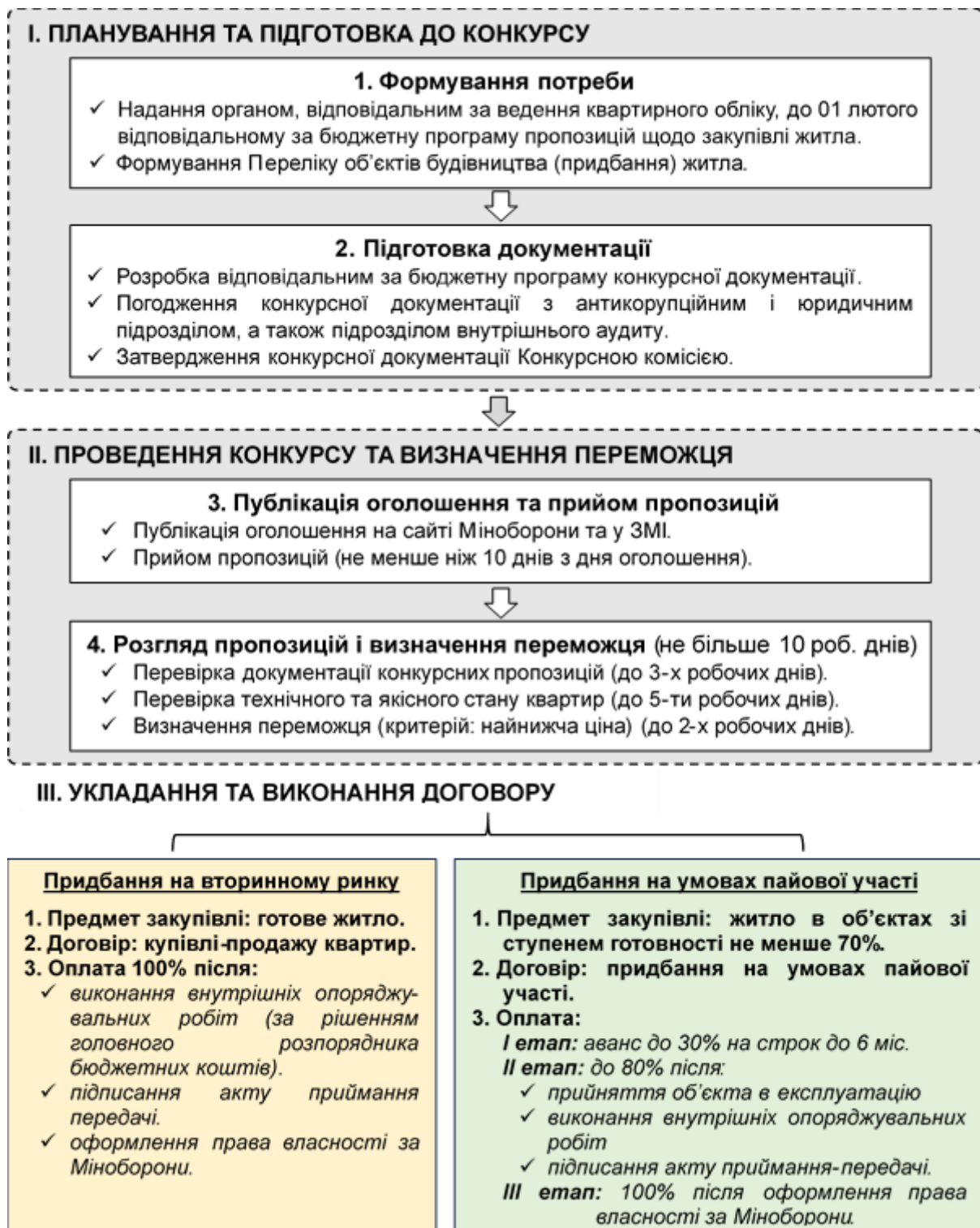
розгляд конкурсних пропозицій (до восьми робочих днів, із яких: розгляд та перевірка поданих учасниками документів – до трьох робочих днів; перевірка технічного та якісного стану квартир - до п'яти робочих днів);

визначення переможця (переможців) конкурсу (до двох робочих днів). Переможцем визначається учасник конкурсу, який подав найвигіднішу конкурсну пропозицію, за якою вартість 1 м² загальної площі житла є найнижчою серед запропонованих;

публікація інформації про результати проведення конкурсу в засобах масової інформації та на офіційному веб-сайті Міністерства оборони України;

укладання та виконання договору.

Детальний алгоритм придбання житла на вторинному ринку та на умовах пайової участі наведено на рис. 2.

Рисунок 2: Алгоритм придбання житла на вторинному ринку та на умовах пайової участі

Джерело: підготовлено автором за матеріалами [12, 14]

Аналіз існуючого алгоритму придбання житла свідчить про наявність в ньому ряду моментів, які потребують виправлення або покращення, а саме:

відсутність плану закупівель, що в свою чергу може мати наслідком неналежне планування, підготовку і організацію процесу закупівлі житла;

недостатність прозорості під час придбання житла, що обґрунтовується публікацією оголошень про конкурси і їх результати лише на сайті Міністерства оборони України та в не визначених нормативно засобах масової інформації. Це, з урахуванням відсутності плану закупівель, суттєво звужує конкуренцію, оскільки учасниками конкурсів стають переважно “свої” та/або “особливо поінформовані” юридичні та фізичні особи. Така практика створює асиметрію доступу до ринку і підвищує ризики формальної конкуренції й попереднього узгодження результатів. Крім того, підвищує корупційні ризики непрозорий механізм вибору локацій придбання житла і зосередження функцій визначення потреби, розподілу коштів і безпосередньо здійснення закупівель в одних руках – у відповідних структурах Міністерства оборони України;

відсутність можливості застосування нецінових критеріїв під час процедури придбання житла;

недостатність механізмів контролю, зокрема попереднього та поточного, за процедурою здійснення закупівлі зі сторони відповідних контролюючих органів;

відсутність нормативно-правових підстав для відхилення пропозицій недобросовісних контрагентів.

Крім того, сприяє збільшенню корупційних ризиків неналежний контроль за способом життя членів комісій з придбання житла.

Низьку ефективність діючої моделі підтверджують і статистичні показники. Згідно з офіційними даними Міноборони, протягом 2024 року та першого півріччя 2025 року житлом було забезпечено лише 706 сімей (471 та 235 відповідно). Враховуючи те, що загальна квартирна черга станом на серпень 2025 року складала 38 746 сімей військовослужбовців, рівень задоволення потреб за півтора року склав 1,8 %. При збереженні фінансування бюджетної програми 2101190 “Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України” на рівні 2025 року (104 млн грн), задоволення потреб безквартирних військовослужбовців традиційними методами займе десятки років, що є неприпустимим, особливо в умовах війни [1].

Варто зауважити, що Міністерство оборони України робило певні кроки щодо удосконалення існуючих механізмів придбання житла, зокрема в частині підвищення рівня прозорості цього процесу.

Так, за ініціатииви Міністерства оборони України Кабінетом Міністрів України було прийнято розпорядження від 24.06.2016 № 452-р, яким погоджено проведення Міністерством оборони України в період з 15 червня по 30 вересня 2016 року експерименту з використанням електронної системи закупівель для відбору конкурсних пропозицій під час придбання житла на умовах пайової участі та на вторинному ринку для військовослужбовців Збройних Сил України.

В подальшому, вищезазначене розпорядження щодо проведення експерименту було скасоване розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 № 387-р як таке, що не реалізоване і з 1 червня по 31 грудня 2017 року запроваджено новий експеримент з придбання житла з використанням електронної системи закупівель.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 № 387-р Міністерством оборони України було видано наказ від 30.10.2017 № 564, яким було затверджено Порядок проведення експерименту під час придбання житла для військовослужбовців Збройних Сил України.

Звіту про результати зазначеного експерименту у відкритому доступі немає. Однак, зважаючи на те, що протягом останніх років закупівля житла Міністерством оборони України здійснюється без використання електронної системи закупівель, можна дійти висновку, що результати експерименту не задовільнили Міністерство оборони і Уряд України.

Крім того, як вже зазначалось, одним з суттєвих недоліків існуючого механізму придбання житла є домінування цінового фактору. Це значно збільшує ризики закупівлі житла в “депресивних” районах та/або житла невисокої якості, з низькою енергоефективністю тощо, що в довгостроковій перспективі перекладає витрати на утримання такого житла на самих військовослужбовців або державний бюджет (у випадку придбання житла, для надання його військовослужбовцям у якості службового).

Для вирішення цієї проблеми доцільно імплементувати в процедуру закупівель Міноборони модель вибору найбільш економічно вигідної пропозиції на основі підходу економічної ефективності, що є стандартом у країнах ЄС та широко застосовується при закупівлях для потреб оборони в країнах – членах НАТО [4].

Підхід економічної ефективності – це підхід в закупівлях, що переходить від цінової пропозиції (“найнижча ціна”) до комплексного оцінювання пропозицій учасників за багатьма (ціновими та неціновими) критеріями, такими як вартість життєвого циклу, екологічність, якість, інновації та соціальна відповідальність, щоб визначити справді найвигідніший варіант для держави, а не найдешевший на етапі придбання. Ця модель допомагає закуповувати не лише товар, а й найкращу цінність, враховуючи всі витрати на період експлуатації.

Ключовими аспектами підходу економічної ефективності є:

1. Використання нецінових критеріїв, коли замість фокусу лише на ціні, оцінюються також якість, технічні характеристики, термін служби, екологічність, сервіс тощо.

2. Врахування вартості життєвого циклу, який включає всі витрати на продукт протягом всього періоду його існування (закупівля, експлуатація, обслуговування, утилізація).

3. Інтеграція соціальних та екологічних аспектів (наприклад, еко-лейбли) у процес оцінки.

Таким чином, підхід економічної ефективності дозволяє зекономити в довгостроковій перспективі, закуповуючи більш якісне житло, яке є найвигіднішим з точки зору поєднання ціни, якості та всіх супутніх витрат протягом усього життєвого циклу.

Цікавим є також досвід Франції де, згідно з Кодексом публічних закупівель, при закупівлі соціального житла обов’язково враховується критерій “valeur technique” (технічна цінність), що включає екологічність, акустичний комфорт, доступність для осіб з інвалідністю тощо, що є вкрай актуальним на сьогодні для ветеранів Збройних Сил України [23].

Враховуючи зазначене, пропонується граничну питому вагу цінового критерію під час придбання житла встановити на рівні 70%, а нецінових критеріїв — 30%. При цьому інтегральний показник пропозиції (E) буде розраховуватись за формулою:

$$E = (P \cdot 0,7) + (N \cdot 0,3),$$

де P – оцінка за критерієм “Ціна” (розраховується як відношення найнижчої ціни до ціни поточної пропозиції);

N – сумарна оцінка за неціновими критеріями.

Систему нецінових критеріїв (N) пропонується структурувати наступним чином (див. таблицю 1):

Таблиця 1: Пропонована структура нецінових критеріїв оцінки житла

Група критеріїв	Питома вага	Показники та алгоритм нарахування балів
1. Ступінь готовності об’єкта	15 %	Введено в експлуатацію: 100 балів Готовність > 90 % (ведуться оздоблювальні роботи): 70 балів Готовність 70-90 %: 40 балів Готовність < 70 %: 0 балів (або відхилення)
2. Енергоефективність та експлуатаційні витрати	10 %	Клас енергоефективності “А” або “В” (наявність утепленого фасаду, лічильників тепла, енергозберігаючих вікон): 100 балів

Група критеріїв	Питома вага	Показники та алгоритм нарахування балів
		Клас "С": 50 балів Нижче класу "С": 0 балів
3. Локація та соціальна інфраструктура	5 %	Піша доступність (до 500 м) до торгової інфраструктури, закладів обслуговування, зупинки громадського транспорту тощо: 100 балів Відстань 500–1000 м: 50 балів Відстань > 1000 м: 0 балів

Джерело: розроблено автором з урахуванням [21, 22]

Використання наданих пропозицій дозволить забезпечити більш ефективне використання бюджетних коштів за рахунок переходу від економії "в моменті" до економії життєвого циклу.

Крім того, в умовах обмеженого фінансування та динамічної зміни дислокації підрозділів, традиційна модель забезпечення військовослужбовців житлом демонструє свою негнучкість. Можливим вирішенням цього питання може стати імплементація в механізми забезпечення житлом військовослужбовців портфельного підходу.

Сутність цього підходу полягає у відмові від уніфікованого методу забезпечення (наприклад, акцент на будівництві) на користь управління диверсифікованим портфелем інструментів. Кожен інструмент застосовується там, де він є найбільш економічно ефективним та швидким.

При цьому, такий портфель пропонується розділити на чотири стратегічні групи (субпортфелі):

інвестиційний субпортфель (будівництво, реконструкція, пайова участь), який застосовувати у регіонах, де ринкова вартість готового житла значно вища за собівартість будівництва, або у місцях постійної дислокації з відсутнім або незначним ринком нерухомості; ринковий субпортфель (придбання житла на вторинному ринку) використовується для термінового закриття потреб (наприклад, для родин загиблих або поранених), а також у регіонах з надлишком пропозиції житла;

фінансовий субпортфель (грошова компенсація, лізинг, іпотека) - основний інструмент для мобільних категорій військовослужбовців та тих, хто бажає самостійно обрати житло та/або готовий брати участь у співфінансуванні придбання житла;

сервісний субпортфель - фонд службового житла на території військових містечок або біля них, що не підлягає приватизації.

Реалізація цього підходу також передбачає і проведення ряду організаційних змін, а саме: проведення сегментації черги, під час якої необхідно розділити загальну чергу на групи за пріоритетним способом забезпечення (ті, хто згоден на отримання грошової компенсації, оформлення лізингу або іпотеки, та ті, хто потребує отримання безпосередньо квартири);

запровадження гнучкого бюджетування, яке передбачає надання відповідній посадовій особі (наприклад, профільному заступнику Міністра оборони України) права оперативного перерозподіляти ресурси між напрямками використання коштів (наприклад, якщо конкурс з придбання житла не відбувся, кошти миттєво спрямовуються на виплату компенсацій);

створення так званого аналітичного центру – підрозділу, що моніторить ринок нерухомості в режимі реального часу, а не раз на рік при формуванні плану.

Загалом, впровадження портфельного підходу в процеси забезпечення житлом військовослужбовців буде мати позитивний ефект і дозволить перейти від принципу "освоєння коштів" до принципу "досягнення цілей", зменшить терміни очікування житла за рахунок використання швидких інструментів (придбання житла, виплата грошової компенсації) та мінімізує технологічні, організаційні та корупційні ризики довгобудів.

Таким чином, проведений аналіз дає можливість дійти висновку, що існуюча на сьогоднішній день архітектура придбання житла має ряд суттєвих проблем, недоліків та ризиків, а отже є необхідність і потенціал щодо покращення існуючих в Міністерстві оборони України механізмів забезпечення військовослужбовців житлом.

Так, покращити існуючу систему придбання житла для забезпечення ним військовослужбовців можна, зокрема, реалізувавши наступні пропозиції:

встановлення чітких і прозорих критеріїв пріоритизації категорій військовослужбовців, які потребують забезпечення житлом;

формування єдиної сучасної цифрової платформи, яка поєднає два ключові реєстри: електронну систему обліку забезпечення військовослужбовців житлом, з особистими кабінетами кожного, хто перебуває на квартирній черзі, вказаними в них індивідуальними статусами, термінами очікування, етапами забезпечення тощо, а також каталогом об'єктів (проектів), за рахунок яких планується здійснювати таке забезпечення, із відображенням місцезнаходження, вартості, стану готовності об'єкта, графіку виконання робіт тощо;

надання можливості застосування нецінових критеріїв вибору переможця конкурсу під час здійснення придбання житла на вторинному ринку та на умовах пайової участі. Так, частину ваги доцільно передбачити для оцінки ступеню готовності об'єкта і строків введення його в експлуатацію, частину - локації, доступності транспорту та соціальної інфраструктури, частину – енергоефективності, якості матеріалів і гарантійним зобов'язанням;

проведення закупівлі житла в електронній системі закупівель із застосуванням електронних аукціонів. Встановлення обов'язку замовника щодо формування плану закупівель і публікації його в електронній системі закупівель;

розподіл між різними структурами (рівнями) функцій визначення потреби, розподілу коштів і безпосередньо здійснення закупівель, в тому числі шляхом передачі функції закупівлі житла відповідній закупівельній агенції;

ведення реєстру недобросовісних контрагентів, синхронізовані з даними публічних та оборонних закупівель, з можливістю відхилення конкурсних пропозицій таких контрагентів;

застосування кращих світових практик управління в процесах забезпечення військових житлом, зокрема шляхом впровадження портфельного підходу, який повинен передбачати комбінацію різних варіантів вирішення житлових питань військовослужбовців (будівництво, реконструкція, придбання житла, пайова участь в будівництві житла, оренда житла, виплата компенсації за неотримане житло та/або компенсації за піднайом житла, застосування механізмів пільгового кредитування та публічно-приватного партнерства тощо).

Крім того, удосконаленню системи забезпечення житлом військовослужбовців сприятиме:

визначення стандартів житла (площа, енергоефективність, інженерні системи тощо), які однаково мають застосовуватись до всіх механізмів забезпечення житлом (будівництво, реконструкція, придбання житла, пайова участь тощо);

запровадження прозорого механізму вибору локації придбання житла;

забезпечення обов'язкового оприлюднення контрактів, додатків (кошториси, графіки тощо) і змін до них, актів технагляду, фото- й відеофіксації ходу виконання робіт, актів приймання-передачі квартир тощо;

нормативне визначення чітких строків на укладання договорів, забезпечення можливості укладання договорів в електронному вигляді;

забезпечення гарантійного обслуговування збудованих (придбаних) об'єктів житлової нерухомості;

застосування механізму моніторингу закупівель житла Державною аудиторською службою України, аналогічно тому, який використовується в публічних закупівлях;

віднесення членів комісій з придбання житла до обов'язкових суб'єктів декларування.

Схематично систему забезпечення житлом військовослужбовців з урахуванням наданих пропозицій наведено на Рис. 3.

Рисунок 3: Запропонована модель забезпечення житлом військовослужбовців
Джерело: розроблено автором

Реалізація вищезазначених пропозицій дозволить забезпечити пришвидшення процесу придбання житла, зменшення вартості житла, підвищення прозорості цього процесу та зниження корупційних ризиків, краще адресне покриття потреб різних категорій військовослужбовців, а загалом — підвищення ефективності використання бюджетних коштів і зростання рівня задоволеності та кадрової стійкості у силах оборони.

Обговорення

Встановлені факти щодо низької прозорості системи забезпечення житлом військовослужбовців та констатація необхідності переходу до електронних реєстрів корелюють із висновками В. Яворського [20], який наголошує на необхідності впровадження прозорої електронної черги, створення системи наявності житлового фонду та управління ним. Проте, в даному дослідженні автором додатково обґрунтовано, що цифровізація має охоплювати не лише квартирну чергу, а й передбачати наявність особистих кабінетів кожного, хто перебуває на квартирній черзі, з вказаними в них індивідуальними статусами, термінами

очікування, етапами забезпечення тощо, а також каталогу об'єктів (проектів) за рахунок яких планується здійснювати таке забезпечення.

На відміну від підходів Л. Городянської та Л. Цюкало [2], а також Л. Зіняка та М. Ахметханова [5], які фокусуються на запровадженні нових чи удосконаленні існуючих інструментів фінансового забезпечення будівництва або придбання житла для військовослужбовців (іпотечне кредитування, фінансовий лізинг, грошова компенсація) і залученні інвестицій для будівництва житла на земельних ділянках Міністерства оборони України, у даному дослідженні доведено, необхідність зміни підходів до управління наявними ресурсами, зокрема шляхом впровадження портфельного підходу.

Застосування 30-відсоткової ваги нецінових критеріїв під час придбання житла для потреб військовослужбовців стимулює наукову дискусію щодо балансу між швидкістю забезпечення та якістю житла. Деякі вчені вважають пріоритетною лише ціну в умовах дефіциту бюджету, особливо в умовах війни, проте результати нашого моделювання доводять: закупівля дешевого, але низькоякісного житла створює значні незручності для військовослужбовців і відкладене навантаження на державний бюджет через потребу в капітальних ремонтах вже через 5–7 років експлуатації.

Висновки

Таким чином, діюча система забезпечення житлом військовослужбовців Міністерства оборони і Збройних Сил України потребує удосконалення з метою забезпечення більш ефективного використання бюджетних коштів і, як наслідок, більш повного і своєчасного забезпечення потреб військовослужбовців в житлі. І це питання є вкрай актуальним на сьогоднішній день, оскільки забезпечення військовослужбовців житлом — це не лише соціальна гарантія, а й ключова умова кадрової стійкості та, відповідно, боєздатності сил оборони.

Проведене дослідження дозволяє констатувати, що діюча система житлового забезпечення військовослужбовців перебуває у стані глибокої функціональної кризи, зумовленої критичним розривом між застарілими нормативними підходами та обмеженими ресурсними можливостями держави, що особливо посилилось в умовах воєнного стану.

За результатами аналізу встановлено, що чинний алгоритм придбання житла, орієнтований виключно на ціновий показник, призводить до низької якості фондів та неефективного використання бюджетних асигнувань. Статистична обробка даних за 2024–2025 роки підтвердила неспроможність існуючої моделі задовольнити потреби військовослужбовців в житлі (коефіцієнт ефективності – 1,8 %), що вимагає переходу до якісно нових управлінських парадигм.

Основними науково-практичними результатами дослідження, що пропонуються для імплементації, є:

1. Тотальна цифровізація житлового циклу. Створення єдиної платформи, що об'єднує електронний реєстр черги з каталогом проектів, усуне корупційні ризики проведення непрозорих конкурсів придбання житла та дозволить здійснювати зовнішній моніторинг використання коштів у режимі реального часу.

2. Впровадження моделі вибору найбільш економічно вигідної пропозиції на основі підходу економічної ефективності у процедури закупівлі на вторинному ринку та на умовах пайової участі. Математично обґрунтована пропорція (70 % — ціна, 30 % — нецінові критерії) дозволить Міністерству оборони враховувати рівень енергоефективності, ступінь готовності об'єктів та інфраструктурну доступність, забезпечуючи економію “вартості життєвого циклу” нерухомості.

3. Перехід до стратегії портфельного управління житловим фондом. Диверсифікація інструментів через створення інвестиційного, ринкового, фінансового та сервісного

субпортфелів забезпечить гнучкість системи та адресне покриття потреб військовослужбовців залежно від специфіки регіону та наявних потреб.

4. Інституційне розмежування функцій. Пропонується передача закупівельних процедур спеціалізованій агенції, що дозволить усунути надмірну концентрацію функцій та професіоналізувати менеджмент оборонних ресурсів.

Реалізація запропонованих заходів дозволить не лише пришвидшити задоволення потреб військовослужбовців у житлі, а й створити дієвий мотиваційний чинник для професіоналізації Збройних Сил України, що є критично важливим для обороноздатності держави.

Перспективи подальших досліджень. Подальші наукові дослідження у даному напрямку можуть бути зосереджені на деталізації та практичній апробації запропонованих інструментів. Пріоритетними векторами досліджень є:

подальше моделювання оптимального співвідношення цінкових та нецінових критеріїв; розробка конкретних юридичних та фінансових моделей залучення приватних інвестицій для будівництва житла на землях оборони, зокрема через механізм публічно-приватного партнерства, що дозволить розширити інвестиційний субпортфель поза межі суто бюджетного фінансування;

дослідження технічних та правових аспектів синхронізації запропонованої електронної системи обліку житла з державними реєстрами (наприклад, Дія, Реєстр речових прав на нерухоме майно тощо) для автоматизації перевірки статусів та пріоритетів військовослужбовців;

розробка методології оцінки задоволеності військовослужбовців якістю отриманого житла та сервісних послуг, що дозволить здійснювати динамічне коригування структури портфеля інструментів у режимі реального часу.

Комплексне вивчення цих питань дозволить створити цілісну, адаптивну та стійку систему житлового забезпечення, яка відповідатиме стратегічним цілям розвитку сектору безпеки і оборони України.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

1. Глущенко Д. Понад 38 тисяч військових чекають на житло, лише 706 сімей отримали: у Міноборони пояснили. Комерсант Український. 2025. 1 жовт. URL: <https://komersant.ua/ponad-38-tysiach-viyskovykh-chekaiut-na-zhytlo-lyshe-706-simey-otrymaly-u-minoborony-poiasnyly/> (дата звернення 30.03.2026).
2. Городянська Л., Цюкало Л. Джерела фінансування житлового забезпечення у Збройних Силах України // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2021. № 3 (47). С. <https://miljournals.knu.ua/index.php/visnuk/uk/article/view/818> (дата звернення 30.03.2026).
3. Деякі питання будівництва житла для військовослужбовців та членів їх сімей на земельних ділянках, що належать до земель оборони: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.07.2011 № 715. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення 30.03.2026).
4. Директива Європейського Парламенту і Ради 2014/24/ЄС від 26 лютого 2014 року про публічні закупівлі та про скасування Директиви 2004/18/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_052-14#Text (дата звернення 30.03.2026).

5. Зіняк Л.В., Ахметханов М.М. Сучасний стан житлового забезпечення військовослужбовців: порівняльний аналіз // Юрист України. 2018. № 2. С. 49–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uy_2018_2_9 (дата звернення 30.03.2026).
6. Конституція України від 28.06.1996 № 5464-Х. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вп> (дата звернення 30.03.2026).
7. Марко І.Ю., Марко Є.І., Чернишова І.М. Зарубіжний досвід забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців // Зб. наук. пр. Центру воєнно-стратегічних досліджень Нац. ун-ту оборони України імені Івана Черняхівського, 2019. № 2. С. 135–142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvdsd_2019_2_22 (дата звернення 30.03.2026).
8. Мельник А.Р. Забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей жилими приміщеннями за житловим законодавством України : дис. ... д-ра філософії; Нац. академія внутрішніх справ. Київ, 2021. 203 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/18962> (дата звернення 30.03.2026).
9. Про енергетичну ефективність будівель: Закон України від 22.06.2017 № 2118-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-19#Text> (дата звернення 30.03.2026).
10. Про затвердження Інструкції з організації забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України та членів їх сімей жилими приміщеннями : наказ Міністерства оборони України від 31.07.2018 № 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1020-18#Text> (дата звернення 30.03.2026).
11. Про затвердження Методики визначення енергетичної ефективності будівель: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 11.07.2018 № 169. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0822-18#Text> (дата звернення 30.03.2026).
12. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 № 147. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/147-2011-п> (дата звернення 30.03.2026).
13. Про затвердження Порядку проведення експерименту під час придбання житла для військовослужбовців Збройних Сил України: Наказ Міністерства оборони України від 30.10.2017 № 564. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1410-17/sp:dark#Text> (дата звернення 30.03.2026).
14. Про затвердження Порядку роботи конкурсної комісії Міністерства оборони України з відбору пропозицій щодо закупівлі квартир на умовах пайової участі та на вторинному ринку в регіонах України: Наказ Міністерства оборони України від 02.06.2014 № 347. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0657-14#Text> (дата звернення 30.03.2026).
15. Про погодження переліку земельних ділянок, що належать до земель оборони, на яких планується будівництво житла для військовослужбовців та членів їх сімей із залученням небюджетних коштів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.05.2013 № 666-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/666-2013-%D1%80#Text> (дата звернення 30.03.2026).
16. Про проведення експерименту під час придбання житла для військовослужбовців Збройних Сил: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 № 452-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452-2016-%D1%80#Text> (дата звернення 30.03.2026).
17. Про проведення експерименту під час придбання житла для військовослужбовців Збройних Сил: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 № 387-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/387-2017-%D1%80#Text> (дата звернення 30.03.2026).

18. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12> (дата звернення 30.03.2026).
19. Про утворення конкурсної комісії Міністерства оборони України з відбору пропозицій щодо закупівлі квартир на умовах пайової участі та на вторинному ринку в регіонах України: Наказ Міністерства оборони України від 02.06.2014 № 346. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0656-14/sp:dark?lang=uk#Text> (дата звернення 30.03.2026).
20. Яворський, В. (2025). Дослідження системи житлового забезпечення військовослужбовців Збройних сил України та порівняльний аналіз з досвідом Канади і Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії. *Social Development and Security*, 15(6), 359-394. <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.6.30> (дата звернення 30.03.2026).
21. Яворський, В. (2025). Житлове забезпечення військовослужбовців: сучасний стан і перспективи. *Social Development and Security*, 15(3), 237-254. <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.3.21> (дата звернення 30.03.2026).
22. Яворський В.В. Соціологічний аналіз стану та перспектив реформування системи житлового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України // Труді університету. 2026. № 2(198). С. 116–129.
23. France. Code de la commande publique : version en vigueur au 30 mars 2026. Légifrance. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000037700810/ (дата звернення 30.03.2026).

References

1. Hlushchenko, D. (2025, October 1). Ponad 38 tysiach viiskovykh chekaiut na zhytlo, lyshe 706 simei otrymaly: u Minoborony poiasnyly [Over 38 thousand military personnel are waiting for housing, only 706 families received it: the Ministry of Defense explained]. *Komersant Ukrainskyi*. Retrieved from <https://komersant.ua/ponad-38-tysiach-viiskovykh-chekaiut-na-zhytlo-lyshe-706-simey-otrymaly-u-minoborony-poiasnyly/>.
2. Horodianska, L., & Tsiukalo, L. (2021). Dzherela finansuvannia zhytlovoho zabezpechennia u Zbroinykh Sylakh Ukrainy [Sources of financing for housing provision in the Armed Forces of Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, 3(47), 31–37. <https://miljournals.knu.ua/index.php/visnuk/uk/article/view/818>.
3. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2011). Deki pytannia budivnytstva zhytla dlia viiskovosluzhbovtsiv ta chleniv yikh simei na zemelnykh diliankakh, shcho nalezhat do zemel oborony [Certain issues of housing construction for military personnel and their family members on land belonging to defense lands] (Resolution No. 715). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-2011-%D0%BF#Text>.
4. European Parliament and Council of the European Union. (2014). Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_052-14#Text.
5. Ziniak, L. V., & Akhmetkhanov, M. M. (2018). Suchasnyi stan zhytlovoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtsiv: porivnialnyi analiz [Current state of housing provision for military personnel: comparative analysis]. *Yuryst Ukrainy*, 2, 49–55. http://nbuv.gov.ua/UJRN/uy_2018_2_9.
6. Verkhovna Rada of Ukraine. (1996). Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] (No. 254k/96-VR). <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
7. Marko, I. Yu., Marko, Ye. I., & Chernyshova, I. M. (2019). Zarubizhnyi dosvid zabezpechennia sotsialnykh harantii viiskovosluzhbovtsiv [Foreign experience in providing social guarantees for military personnel]. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen*

- Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho, 2, 135–142. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvsd_2019_2_22.
8. Melnyk, A. R. (2021). Zabezpechennia viiskovosluzhbovtziv ta chleniv yikh simei zhylymy prymishchenniamy za zhytlovym zakonodavstvom Ukrainy [Providing military personnel and their family members with residential premises under the housing legislation of Ukraine] (Doctoral dissertation). National Academy of Internal Affairs. <http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/18962>.
  9. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). Pro enerhetychnu efektyvnist budivel [On energy efficiency of buildings] (No. 2118-VIII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-19#Text>.
  10. Ministry of Defense of Ukraine. (2018). Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii zabezpechennia viiskovosluzhbovtziv Zbroinykh Syl Ukrainy ta chleniv yikh simei zhylymy prymishchenniamy [On approval of the Instruction on the organization of providing housing to military personnel of the Armed Forces of Ukraine and their family members] (Order No. 380). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1020-18#Text>.
  11. Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine. (2018). Pro zatverdzhennia Metodyky vyznachennia enerhetychnoi efektyvnosti budivel [On approval of the Methodology for determining the energy efficiency of buildings] (Order No. 169). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0822-18#Text>.
  12. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2011). Pro zatverdzhennia Poriadku vykorystannia koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu biudzheti na budivnytstvo (prydbannia) zhytla dlia viiskovosluzhbovtziv, osib riadovoho i nachalnytskoho skladu [On approval of the Procedure for the use of funds provided in the state budget for the construction (acquisition) of housing for military personnel, rank and file and senior officers] (Resolution No. 147). <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/147-2011-n>.
  13. Ministry of Defense of Ukraine. (2017). Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia eksperymentu pid chas prydbannia zhytla dlia viiskovosluzhbovtziv Zbroinykh Syl Ukrainy [On approval of the Procedure for conducting an experiment during the purchase of housing for military personnel of the Armed Forces of Ukraine] (Order No. 564). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1410-17/sp:dark#Text>.
  14. Ministry of Defense of Ukraine. (2014). Pro zatverdzhennia Poriadku roboty konkursnoi komisii Ministerstva oborony Ukrainy z vidboru propozyitsii shchodo zakupivli kvartyr na umovakh paivoi uchasti ta na vtorynnomu rynku v rehionakh Ukrainy [On approval of the Procedure for the work of the competition commission of the Ministry of Defense of Ukraine for the selection of proposals for the purchase of apartments on the terms of shared participation and on the secondary market in the regions of Ukraine] (Order No. 347). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0657-14#Text>.
  15. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2013). Pro pohodzhennia pereliku zemelnykh dilianok, shcho nalezhat do zemel oborony, na yakykh planuietsia budivnytstvo zhytla dlia viiskovosluzhbovtziv ta chleniv yikh simei iz zaluchenniam nebiudzhethnykh koshtiv [On approval of the list of land plots belonging to defense lands on which it is planned to build housing for military personnel and their family members with the involvement of non-budgetary funds] (Order No. 666-r). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/666-2013-%D1%80#Text>.
  16. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2016). Pro provedennia eksperymentu pid chas prydbannia zhytla dlia viiskovosluzhbovtziv Zbroinykh Syl [On conducting an experiment during the purchase of housing for military personnel of the Armed Forces] (Order No. 452-r). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452-2016-%D1%80#Text>.
  17. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). Pro provedennia eksperymentu pid chas prydbannia zhytla dlia viiskovosluzhbovtziv Zbroinykh Syl [On conducting an experiment during the

- purchase of housing for military personnel of the Armed Forces] (Order No. 387-r).. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/387-2017-%D1%80#Text>.
18. Verkhovna Rada of Ukraine. (1991). Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtziv ta chleniv yikh simei [Law on social and legal protection of military personnel and their families] (No. 2011-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>.
  19. Ministry of Defense of Ukraine. (2014). Pro utvorennia konkursnoi komisii Ministerstva oborony Ukrainy z vidboru propozytsii shchodo zakupivli kvartyr na umovakh paivoi uchasti ta na vtorynnomu rynku v rehionakh Ukrainy [On the formation of the competition commission of the Ministry of Defense of Ukraine for the selection of proposals for the purchase of apartments on the terms of shared participation and on the secondary market in the regions of Ukraine] (Order No. 346). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0656-14/sp:dark?lang=uk#Text>.
  20. Yavorskyi, V. (2025). Research into the housing system for servicemen of the armed forces of Ukraine and comparative analysis with the experience of Canada and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. *Social Development and Security*, 15(6), 359-394. <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.6.30>
  21. Yavorskyi, V. (2025). Housing Supply for Military Personnel: Current State and Prospects. *Social Development and Security*, 15(3), 237-254. <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.3.21>
  22. Yavorskyi, V. V. (2026). Sotsiologichnyi analiz stanu ta perspektyv reformuvannia systemy zhytlovoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtziv Zbroinykh Syl Ukrainy [Sociological analysis of the state and prospects of reforming the housing provision system for military personnel of the Armed Forces of Ukraine]. *Trudy universytetu*, 2(198), 116–129.
  23. France. (2026). Code de la commande publique: version en vigueur au 30 mars 2026 [Public procurement code: version in force as of March 30, 2026]. Légifrance. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000037700810/.

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons «Attribution» 4.0.